

ZSV (1. ročník nematuritních oborů)

Elektronická cvičebnice

Mgr. Šárka Kubínová

Tento materiál byl vytvořen v rámci projektu CZ.1.07/1.1.07/03.0027
Tvorba elektronických učebnic

OBSAH

1	Světová náboženství.....	1
1.1	K zamyšlení.....	6
1.2	Slovníček pojmů	7
1.3	Aktivita.....	8
1.4	Křesťanství.....	9
1.4.1	Větve křesťanství.....	9
1.4.2	Vývoj křesťanství	9
1.4.3	Základní princip křesťanství.....	10
1.4.4	Bible.....	10
1.4.5	7 svátostí	10
1.4.6	Svátky	11
1.4.7	Úkol.....	11
1.5	Judaismus	12
1.5.1	Hlavní rysy judaismu.....	12
1.5.2	Historie judaismu.....	12
1.5.3	Tanach	13
1.5.4	Synagoga.....	13
1.5.5	Rabín.....	13
1.5.6	Židovské rituály.....	13
1.5.7	Sabat.....	14
1.5.8	Mezuza	14
1.5.9	Jarmulka	14
1.5.10	Pesach.....	14
1.5.11	Úkol.....	14
1.6	Islám	15
1.6.1	2 formy islámu	15
1.6.2	Korán	15
1.6.3	Ramadán.....	16
1.6.4	Mešita a minaret	16
1.6.5	5 pilířů islámu	16

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

1.6.6	Další znaky islámu.....	17
1.6.7	Úkol.....	17
1.7	Hinduismus.....	18
1.7.1	Kastovní systém a kasty.....	18
1.7.2	Víra v reinkarnaci.....	18
1.7.3	Úkol.....	19
1.8	Buddhismus.....	19
1.9	Úkol.....	19
1.10	Závěrečné opakování tématu.....	20
1.11	Náměty k diskusi a práci se zdroji.....	23
1.11.1	Celibát.....	23
1.11.2	Džihád.....	23
1.11.3	Konflikt mezi Izraelem a Palestinou.....	23
1.11.4	Zákaz nošení náboženských symbolů.....	23
1.12	Tipy.....	23
1.13	Literatura.....	24
2	Nová náboženská hnutí.....	25
2.1	Slovníček pojmů.....	25
2.2	Rysy sekty.....	25
2.3	Svědkové Jehovovi.....	26
2.3.1	Úkol.....	26
2.4	Hare Kršna.....	26
2.4.1	Praktiky.....	27
2.4.2	Úkol.....	27
2.5	Církev Adventistů sedmého dne.....	27
2.5.1	Poslání adventistů.....	28
2.5.2	Úkol.....	28
2.6	Literatura.....	28
3	Terorismus.....	29
3.1	Slovníček pojmů.....	29
3.2	Teroristické metody.....	29

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

3.2.1	Úkol.....	29
3.3	Teroristické útoky	30
3.4	Historie terorismu	30
3.4.1	Úkol.....	30
3.5	Dělení terorismu.....	31
3.5.1	Vnitřní terorismus	31
3.5.2	Mezinárodní terorismus	31
3.6	Typy	31
3.6.1	Námět k diskusi	32
3.7	Literatura	32
4	Reklama	33
4.1	K zamyšlení	33
4.2	Slovníček pojmů	33
4.3	Úkol – tvorba definice	34
4.4	Úkol – třídní anketa	34
4.5	Model AIDA	35
4.5.1	Úkol.....	35
4.6	Typy reklamy	35
4.6.1	Podle typu jednání.....	35
4.6.2	Podle místa umístění	35
4.6.3	Úkol.....	36
4.7	Vlivy reklamy	36
4.7.1	Pozitivní vliv reklamy	36
4.7.2	Negativní vliv reklamy	37
4.8	Reklamní triky.....	37
4.8.1	Jazykové prostředky jako specifický reklamní trik	38
4.8.2	Úkol.....	38
4.9	Regulace reklamy	39
4.9.1	Rada pro reklamu	39
4.9.2	Etický kodex reklamy	40
4.9.3	Úkol.....	40

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

4.10	Ochrana před reklamou	41
4.11	Námět na projekt „REKLAMA“	41
4.12	Literatura	41
5	Holocaust.....	42
5.1	Slovníček pojmů	42
5.2	Babylonská věž	42
5.3	Příčiny holocaustu	43
5.3.1	Úkol.....	43
5.4	Průběh holocaustu	44
5.4.1	Úkol.....	45
5.5	Úryvek z čítanky k tématu holocaust	46
5.5.1	Úkoly k úryvku	46
5.6	Námět k diskusi a práci se zdroji	47
5.7	Tipy	47
5.8	Literatura	47
6	Multikulturní soužití	48
6.1	Slovníček pojmů	48
6.2	Multikulturní společnost	49
6.3	Rozmanitost vztahů v multikulturní společnosti	49
6.3.1	Integrace.....	49
6.3.2	Segregace	49
6.3.3	Asimilace.....	50
6.4	Přínos a problémy multikulturní společnosti	50
6.5	Úkol	51
6.6	Kvíz o menšinách v ČR	52
6.7	Námět k diskusi	53
6.8	Námět na projekt	55
6.9	Literatura	55

SVĚTOVÁ náboženství

1 Světová náboženství

Klíčová slova: animismus, ateismus, buddhismus, církev, hinduismus, islám, judaismus, křesťanství, monoteismus, náboženství panteismus, polyteismus, religionistika, teologie, víra

Všeobecná deklarace lidských práv a svobod článek 18:

„Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevat své náboženství nebo víru, sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováváním obřadů.“¹

1.1 K zamyšlení

- 1) Jak bys vysvětlil pojmy: víra, ateismus a náboženství?
- 2) Jmenuj náboženství, která znáš! Co je hlavním cílem náboženství, tj. k čemu slouží?
- 3) Lze žít ve 21. století bez víry?
- 4) Co znamená věřit v partnerském vztahu?

¹ OSN: Dokumenty. OSN [online]. 2005 [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

SVĚTOVÁ náboženství

1.2 Slovníček pojmů

A

ANIMISMUS - víra v nadpřirozené bytosti, duchy, duše, přízraky.

ATEISMUS - názor, který neuznává a popírá existenci boha.

C

CÍRKEV - velká zavedená organizace, má byrokratickou strukturu a celou hierarchii náboženských úřadů.

D

DEISMUS - názor, že bůh stvořil svět a dále již do jeho chodu nezasahuje.

M

MONOTEISMUS – je náboženství, které uznává jediného boha, např. křesťané uctívají Ježíše Krista, muslimové věří v Alláha aj.

N

NÁBOŽENSTVÍ - existuje od počátku lidské existence, představuje jednu z teorií výkladu vzniku vesmíru, planety Země a všech živých organismů včetně lidského druhu, jedná se o určitý způsob chápání smyslu života, a o jednu z možností, jak se vyrovnat s vlastní smrtelností. Náboženství je v demokracii svobodnou volbou každého jedince. Náboženství má mnoho podob, všem je však společné užívání soustavy symbolů a kolektivní rituály. Je součástí kultury, tj. je hluboce zakořeněno v tradicích, svátcích a v postojích dané společnosti k životu a smrti (např. názory na eutanázii, na trest smrti aj.)

P

PANTEISMUS - znamená ztotožňování boha s přírodou. Vše, co existuje, tvoří celek, který má božskou povahu.

POLYTEISMUS - je náboženství, které uznává více bohů najednou, např. v období starověkého Řecka a Říma.

R

RELIGIONISTIKA - zkoumá náboženství, porovnává jednotlivá náboženství, určuje jejich základní charakteristiku, zabývá se vývojem jednotlivých náboženství v historickém kontextu, jejich výskytem a rozšířením.

S

SEKTA - menší skupina věřících, vzniká na protest proti vládnoucím církvím, členové sekty chtějí sledovat pravou cestu, typická je izolovanost od majoritní společnosti.

T

TEOLOGIE - z řeckého TEOS = bůh + LOGOS = věda, teologie je tedy nauka o bohu.

V

VÍRA - je určité přesvědčení a životní postoj, jež se nezakládá na rozumových důkazech.

SVĚTOVÁ náboženství

1.3 Aktivita

	KŘESŤANSTVÍ	JUDAISMUS	ISLÁM
Jaký?			
Kdy?			
Kde?			
Kdo?			
Bůh?			
Písmo?			
Svátky?			
Normy?			
Zvláštnosti?			

Přiřaď k jednotlivým náboženstvím následující pojmy a následně proved' kontrolu (viz materiály dále)!

NEJSTARŠÍ - NEJROZŠÍŘENĚJŠÍ - NEJMLADŠÍ - NEJROZPÍNAVĚJŠÍ - 1. století n. l. - 13. století př. n. l.
6. století n. l. - SAUDSKÁ ARÁBIE - JUDEA - PALESTINA - MUHAMMAD - MOJŽÍŠ - JEŽÍŠ KRISTUS
JAHVE - ALLÁH - JEŽÍŠ KRISTUS - TANACH - KORÁN - NOVÝ ZÁKON - VÁNOCE - PESACH
VELIKONOCE - RAMADÁN - SABAT - DESATERO - 5 PILÍŘŮ - RŮZNÉ VĚTVE OBŘÍZKA - 7 SVÁTOSTÍ
JARMULKA - DIASPORA

Vysvětli význam daných termínů!

SVĚTOVÁ náboženství

1.4 Křesťanství

- Křesťanství je nejrozšířenějším světovým náboženstvím.
- Ke křesťanství se hlásí cca. 2 miliardy věřících z celého světa,
- představuje monoteistické náboženství, tj. že uctívá jediného boha Ježíše Krista.

1.4.1 Větvě křesťanství

a) Římskokatolická církev

- přikládá velký význam církevnímu životu a klášterním řádům,
- prokazuje zvláštní úctu Panně Marii a svatým mučedníkům,
- nejvyšší autoritou římskokatolické církve je papež sídlící ve Vatikánu.

b) Protestantská církev

- její kořeny sahají do 16. století²,
- protestanté hlásají nezbytnost neustálé reformy církve,
- nejvyšší autoritou není podle protestantů papež, ale Bible,
- protestantská církev neuznává kult Panny Marie.

c) Pravoslavná (ortodoxní) církev

- roku 1054 došlo k církevnímu rozkolu mezi východní (řeckou) a západní (latinskou) věroukou, po němž došlo ke konečnému oddělení východní, tj. pravoslavné (ortodoxní) církve,
- pravoslavní kněží se mohou ženit,
- nemají církevní řády.

1.4.2 Vývoj křesťanství

Křesťanství vzniklo na území dnešní **Palestiny v 1. století n. l.** Za zakladatele křesťanství je považován **Ježíš Kristus**, který byl žid. Ve starověkém Římě byli křesťané považováni za sektu a pronásledováni.

² Protestantství shromažďuje všechny církve vzešlé z reformace v 16. století. Reformátoři jako Martin Luther v Německu, Ulrich Zwingli ve Švýcarsku a Jan Kalvín ve Francii kritizovali církev, která se odklonila od svých zásad, odsuzovali její prostopášnost, život v pohodlí a přepychu, obchod s církevními obřady a především pak prodávání odpustků. Navazovali na Johna Wyclifa (14.století) a Mistra Jana Husa (15.století).

SVĚTOVÁ náboženství

Roku **313** byl vydán **edikt milánský**, který povolil a zrovnoprávnil křesťanství s ostatními náboženstvími. Postupně se začala upevňovat struktura křesťanské církve a křesťanské věrouky.

Roku **1054** dochází již k výše zmiňovanému církevnímu rozkolu, nazývanému také jako „**velké schizma**“, a k oddělení východní (pravoslavné) církve od církve západní (latinské).

V 16. století přichází **reformace**. Dne 31. 10. **1517** přibil **Martin Luther** na dveře kostela ve Wittenberku 95 tezí (námitek) proti církvi, nesouhlasil totiž se životem církevních hodnostářů, kritizoval prodávání odpustků a později dokonce vystoupil proti autoritě papeže. Luther svým činem vyvolal veliký rozruch, reformace se postupně rozšířila z Německa i do dalších zemí.

Navzdory současné široké paletě různých druhů náboženství a zvyšujícímu se počtu ateistů zůstává křesťanství nadále nejrozšířenějším náboženstvím na světě.

1.4.3 Základní princip křesťanství

Bůh se stal v Ježíši člověkem, který byl ukřižován a vzkříšen z mrtvých, a tímto činem člověka vysvobodil z otroctví hříchu a smrti, a umožnil mu, aby s ním vstoupil do věčného života.

1.4.4 Bible

Bible představuje sbírku slova božího. Má dvě části:

- 1) **Starý zákon** - společná kniha pro křesťany a židy. Je napsána hebrejsky.
- 2) **Nový zákon** – křesťané kladou na tuto část Bible větší význam, protože Nový zákon vypráví o působení a kázání Ježíše Krista, o počátcích křesťanství jakožto víry v Ježíše Krista. Obsahuje čtyři evangelia (Matouš, Marek, Lukáš a Jan), Skutky apoštolů, Epištoly (dopisy) a knihu Zjevení Janovo (Apokalypsa).

1.4.5 7 svátostí

Svátost je křesťanský obřad, který v křesťanském chápání prostřednictvím viditelného symbolu zprostředkuje neviditelnou Boží milost, které ustanovil Ježíš Kristus. Křesťanské církve nejsou ohledně pohledu na svátosti a jejich počet jednotné.³

³ Svátost. Wikipedie: Otevřená encyklopedie [online]. 2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A1tost>

SVĚTOVÁ náboženství

- 1) **Křest** - obřad omytí vodou, který symbolizuje očištění od hříchů a sjednocení věřícího s Ježíšem Kristem v jeho smrti a vzkříšení.
- 2) **Biřmování** - přijetí za plnoprávného člena církve, vykonává se někdy společně se křtem, většinou však až ve vyšším věku – kolem 12 -ti let.
- 3) **Přijímání hostie** (= oplatek symbolizující tělo Kristovo) a **vína** (symbolizující krev Kristovu) při mši.
- 4) **Sňatek** – posvěcení vztahu mezi mužem a ženou.
- 5) Svátost smíření, čili **zpověď** umožňuje křesťanům dojít ke smíření s Bohem a církví prostřednictvím vyznání vlastních hříchů.

- 6) **Poslední pomazání** - pomazání umírajícího olejem, jeho poslední zpověď.
- 7) **Svěcení** - slavnostní vyčlenění někoho nebo něčeho k liturgické službě nebo bohoslužebnému účelu.

1.4.6 Svátky

- 1) **Vánoce** - připomenutí a oslava narození Ježíše Krista, zakladatele křesťanství.
- 2) **Velikonoce** - oslava Ježíšova vzkříšení. Slaví se 1. neděli po prvním jarním úplňku, tomuto svátku předchází čtyřicetidenní půst, který symbolizuje dobu, kdy byl Ježíš na poušti pokoušen. Půst začíná Popeleční středou a končí velikonočním týdnem.

1.4.7 Úkol

- 1) Jak se jmenuje nejznámější *modlitba křesťanů*? Vyhledej celé její znění!

SVĚTOVÁ náboženství

2) Co je to křesťanské *Desatero*? Vypiš všech 10 přikázání!

1.5 Judaismus

- monoteistické náboženství
- uctívání boha – Jahve

1.5.1 Hlavní rysy judaismu

- víra ve vlastní národ, ve význam poslání
- speciální předpisy pro jídlo (např. oddělená příprava masa a mléčných výrobků)
- důraz na pohostinství

1.5.2 Historie judaismu

Když Bůh povolal **Mojžíše**, prožívali Izraelité období **otroctví v rukou Egypťanů**. Mojžíš uslyšel, jak k němu hovoří boží hlas z hořícího keře a na jeho příkaz se vydal za egyptským faraonem a požadoval, aby byli Izraelité puštěni na svobodu. Teprve po zásahu Boha v podobě **10 -ti egyptských ran** (krev, žáby, komáři, mouchy, mor, vředy, krupobití, kobyly, tma, pobití prvorozených) byl jeho požadavek splněn.

Kolem roku **1250 př. n. l.** tedy Izraelité opouštějí Egypt a začíná **40 let** nomádského putování, než dorazili do země zaslíbené. V průběhu této cesty tzv. **EXODU** dal Bůh Mojžíšovi na hoře **Sinaji Desatero** přikázání. Židé tak dostali zákony týkající se všech aspektů jejich osobního i společenského života a tyto zákony řídí život židů dodnes.

Po 40 -ti letech putování se židé usazují v zemi zaslíbené na území dnešní Palestiny. Centrem náboženského kultu židů byl **Chrám v Jeruzalémě**, který založil král **Šalamoun**, chrám byl

SVĚTOVÁ náboženství

v 6. století př. n. l. vypálen babylonskými vojsky a znovu vystaven, roku 70 byl opět zničen římskými vojáky, které vedl císař Tito. Mnoho židů se tehdy rozprchlo do celého světa.⁴ V 6. století toto území osídlují Arabové. Arabové (Palestinci) i Židé považují toto území za svou pravlast a kladou si na ni nároky.

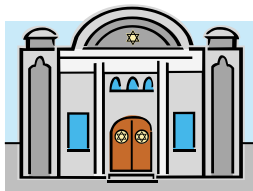
V roce **1948** vzniká po dlouhých jednáních OSN samostatný stát **Izrael**. Palestinci se s daným rozhodnutím dodnes nesmířili a vyžadují vznik vlastního suverénního státu. Od chvíle vzniku samostatného Izraele vedou obě strany neustálé boje o území.

1.5.3 Tanach

Pro křesťany Starý zákon, pro židy Tanach, tj. písmo, které je souborem slova božího, je napsáno hebrejsky. Má 3 části: Tóru, nazývanou také jako 5 knih Mojžíšových, které jsou souhrnem znalostí o Bohu a jeho vztahu ke světu, část Proroci a Spisy.

1.5.4 Synagoga

Synagoga je místem pro učení, konání bohoslužeb a modlení. Má oddělenou část pro muže a ženy.

1.5.5 Rabín

Rabíni jsou židovští učitelé, jsou výraznými židovskými autoritami.

1.5.6 Židovské rituály

- mužská obřízka 8. den po narození dítěte
- specifické svatební a pohřební obřady

⁴ diaspora – rozptýlení židovského národa do celého světa

SVĚTOVÁ náboženství

1.5.7 Sabat

- Sabat, nebo také šabat je dnem odpočinku.
- Slaví se každý týden od pátečního západu slunce až po sobotní noc.
- V tento den je zakázáno vykonávat jakoukoliv práci, věřící nesmí používat dopravní prostředky a elektřinu.
- Volno slouží ke čtení Písma, k návštěvě synagogy a k modlitbám.

1.5.8 Mezuzá

Mezuzá je malý pergamenový svitek uložený v ochranné schránce, kterého se židé dotýkají pro štěstí, najdeme ho v každé místnosti židovské domácnosti s výjimkou WC a koupelny.

1.5.9 Jarmulka

Jarmulka je speciální čepička, kterou nosí na hlavě židovští muži. Je povinností mít tuto pokrývku hlavy při modlitbě a studiu Tóry. Někteří ji z úcty ke své víře nosí pořád.

1.5.10 Pesach

Pesach jsou židovské Velikonoce. Tímto svátkem oslavují židé vymanění se z egyptského otroctví. Jí se nekvašený chléb, který symbolizuje velmi spěšné opuštění Egypta, směs oříšků, vína a jablek, představující maltu, kterou kdysi dávno židé používali, pije se nápoj z hořkých bylin, který poukazuje na hořký život v Egyptě.

1.5.11 Úkol

Vysvětli termíny: *antisemitismus a holocaust!*

SVĚTOVÁ náboženství

1.6 Islám

- Islám je jedním z **nejmladších** a v současné chvíli také z nejrychleji se rozrůstajících světových náboženství.
- Islám vznikl v **6. století n. l.** v oblasti dnes známé jako **Saudská Arábie**.
- Počátky islámu jsou spjaty s **Muhammadem**, s mužem, který kritizoval chování obyvatel Mekky, polyteismus, utiskování chudých, špatné zacházení manželů se ženami a dětmi, opilství, hazard aj. Muhammadovi se zjevil Alláh a poručil mu, aby kázal lidem. Toto kázání nemělo u lidí úspěch. Muhammad proto utíká roku **622** do **Mediny**. Útěk Muhammada z Mekky do Mediny bývá označován jako **HIDŽRA** a představuje počátek muslimského kalendáře. Po určité době se Muhammad vrací zpět do Mekky a získává si nové věřící. Město Mekka je dodnes srdcem islámu.

1.6.1 2 formy islámu

- 1) 10% muslimů tvoří tzv. **Šiité**
 - Jsou to věrní následovníci Muhammadova bratrance Šiát Alího.
 - Tato forma islámu je nejvíc rozšířena v Íránu, Iráku, Indii a Pákistánu.
- 2) 90% muslimů představují **Sunnité**
 - Základem jejich víry je Korán a Sunna byla 1. autoritativním komentářem k této svaté knize.
 - Sunnity najdeme hlavně v Indonésii, Africe, Asii a na Předním Východě.

Sunnité a Šiité se nemohou shodnout v **otázce legitimacy** těch, kteří nastoupili po Muhammadovi.

1.6.2 Korán

Korán je svatou knihou islámu. Je rozdělen na súry (kapitoly) a áje (verše.) Nejvýznamnější částí Koránu je první **súra**, kterou zbožní muslimové odříkávají 5x denně a musí být otočeni směrem k Mekce.

SVĚTOVÁ náboženství

1.6.3 Ramadán

Ramadán je postní období muslimů. Je to devátý měsíc islámského kalendáře. Od východu do západu slunce mají muslimové přísně zakázáno jíst, kouřit, pít alkoholické nápoje a mít pohlavní styk. Půstu jsou zproštěny těhotné a kojící ženy, menstrující ženy, ženy v šestinedělí, nemocní a děti do puberty.

1.6.4 Mešita a minaret

Mešita představuje budovu, která slouží muslimům k uctění boha Alláha a současně bývá společenským centrem dané oblasti. Součástí mešity je minaret, věžovitá stavba, ze které jsou muslimové svoláváni k modlitbě.

1.6.5 5 pilířů islámu

5 pilířů islámu představuje nejdůležitější zásady islámu.

- 1) Muslimové uznávají jen jedna nejvyšší bytost - boha Alláha a Muhammada, který je jeho Prorokem.
- 2) Každý muslim se musí 5x denně modlit směrem k Mekce.

- 3) Muslimové jsou povinni obdarovávat chudé almužnou na znamení oddanosti vůči Alláhovi.
- 4) Muslimové musí dodržovat půst v měsíci ramadánu.
- 5) Hadždž – každý muslim musí aspoň jednou za život podniknout pouť do Mekky, do svatého místa islámu.

SVĚTOVÁ náboženství

1.6.6 Další znaky islámu

- mužská a zřídka ženská obřízka,
- zákaz konzumace vepřového masa (lze porušit v případě hladovění),
- zákaz pití alkoholu,
- povolena polygynie = mnohoženství,
- odlišné postavení a práva žen ve společnosti než v naší evropské (křesťanské) kultuře,
- povinnost muslimských žen zahalovat se do speciálního oděvu - burky (zakrývá celé tělo i obličej), hidžábu (šátek, který zakrývá vlasy, krk a poprsí), čáadoru (zahaluje celé tělo až po kotníky, ale odhaluje ženin obličej), nebo niqábu (závoj zakrývající obličej vyjma očí).

1.6.7 Úkol

Přiřaď k daným pojmům náboženství a vysvětli, co daný výraz znamená!

Př. Ježíš Kristus – zakladatel křesťanství

- 1) symbol ryby
- 2) Tóra
- 3) mešita
- 4) jarmulka
- 5) podávání hostie a víno při mši
- 6) rabín
- 7) ramadán
- 8) mezuzá
- 9) 5x denně se modlit

SVĚTOVÁ náboženství

1.7 Hinduismus

- vznikl v Indii,
- hlásí se k němu cca 800 milionů věřících (85% žije v Indii, ostatní v USA, ve Velké Británii, v Nizozemsku, Africe aj.),
- jedná se o monoteistické náboženství, hinduisté uctívají boha **BRAHMU**.

1.7.1 Kastovní systém a kasty

Kastovní systém představuje charakteristickou hierarchii indické společnosti, která dříve spočívala na rasovém základě a odvozovala se od barvy kůže. Vyšší kasty měly světlejší barvu kůže než kasty nižší. Ve 20. století byly kasty oficiálně zrušeny, ale protože jsou v indické společnosti hluboko zakořeněny, bude ještě nějakou dobu trvat, než přestanou úplně existovat.

Slovem **kasta** bývá označována uzavřená skupina jedinců, kteří jsou spjati navzájem společným povoláním, nebo etnickým původem. Postavení kasty ve společnosti jiných kast a chování jejich příslušníků vůči příslušníkům ostatních kast vymezují přísná pravidla, týkající se zejména jakéhokoliv tělesného kontaktu, přijímání vody a potravin, vzájemných sňatků apod. Každá kasta má své „poslání“ na tomto světě, které musí plnit. Členem kasty se člověk stává narozením, neexistuje možnost přestupu z jedné kasty do druhé. Rozlišujeme 4 hlavní kasty:

- kněží – *brahmáni* - obětníci, učitelé ostatních kast a rádci,
- válečníci – *kšatrijové* – ochránci společnosti,
- kvalifikovaní obchodníci, řemeslníci a zemědělci – *vaijšové* – nejpočetnější kasta, materiální zajištění společnosti
- dělníci a *služebníci* – šúdrové – jejich úkolem bylo sloužit ostatním kastám a vykonávat pro ně uložené manuální práce. Nebyli to otroci v antickém slova smyslu, ale jejich postavení nebylo o mnoho lepší.
- a tzv. „*nedotknutelní*“ – háridžáni – nejnižší a nejvíce diskriminovaná skupina, nemohli vlastnit půdu, bydleli odděleně na okraji společnosti, nesměli pít ze stejné studny, navštěvovat tytéž chrámy, nesměli si sednout v autobuse, vykonávali nejtěžší fyzickou práci, činnosti s nečistotami jako jsou krev, mrtvolý a výkaly.

1.7.2 Víra v reinkarnaci

Reinkarnace znamená převtělení duše člověka po smrti. Naše činy rozhodují o tom, kam se naše duše převtělí, zda se budeme mít lépe, nebo budeme potrestáni. Cílem hinduismu je dosažení svobody duše, tj. konec jejího věčného putování. Hinduisté tuto svobodu nazývají **MOKŠA**. Nejenom prostřednictvím našich činů, ale také duševním a tělesným cvičením (jóga) můžeme tohoto stavu dosáhnout

SVĚTOVÁ náboženství

1.7.3 Úkol

Kdo to byl *Mahátma Gándhí*?

1.8 Buddhismus

- Buddhismus je světové náboženství rozšířené hlavně v JV Asii (Srí Lanka, Barma, Thajsko, Tibet, Čína, Japonsko atd.)
- Kořeny buddhismu najdeme v Indii 6. /5. století př. n. l.
- Zakladatelem buddhismu je **BUDDHA** = „probuzený“.

- Pro buddhismus je typická je víra v koloběh života (reinkarnace) a snaha vymanit se z něj dosáhnutím **NIRVÁNY** = stav blaženosti, konec soustavných tužeb a utrpení. Člověk k nirváně dospěje, když potlačí své chťiče, odmítne je. Není to vůbec jednoduchá cesta. Člověk musí vydržet a mít pevné odhodlání. Důležitá je **MEDITACE**.

1.9 Úkol

Kdo je to DALAJLÁMA?

SVĚTOVÁ náboženství

1.10 Závěrečné opakování tématu

- 1) Co je to religionistika? (1)
 - a) věda o regionu
 - b) věda porovnávající jednotlivá náboženství
 - c) nauka o Bohu

- 2) Co je charakteristické pro křesťanství? (1)
 - a) ramadán
 - b) sabat
 - c) 7 svátostí

- 3) Co není charakteristické pro křesťanství? (1)
 - a) Tora
 - b) Bible
 - c) symbol ryby

- 4) Co je charakteristické pro islám? (1)
 - a) obřízka
 - b) 7 svátostí
 - c) Bible

- 5) Co není charakteristické pro islám? (1)
 - a) rabín
 - b) obřízka
 - c) hidžra

- 6) Které náboženství je nejstarší? (1)
 - a) buddhismus
 - b) hinduismus
 - c) islám

- 7) Co je charakteristické pro judaismus? (1)
 - a) symbol ryby
 - b) Nový Zákon
 - c) pesach

- 8) Co není charakteristické pro judaismus? (1)
 - a) jarmulka
 - b) Nový zákon
 - c) mezuz

- 9) Co je charakteristické pro buddhismus? (1)
 - a) Brahma
 - b) meditace
 - c) kastovní systém

SVĚTOVÁ náboženství

- 10) Rabín je kněží: (1)
- a) židovský
 - b) hinduistický
 - c) křesťanský
- 11) Které náboženství neprovádí obřizku? (1)
- a) islám
 - b) judaismus
 - c) hinduismus
- 12) Co spojuje křesťany a židy? (1)
- a) Starý zákon
 - b) Bible
 - c) Nový zákon
- 13) Jak se nazývá židovský svátek, který se slaví na počet exodu z egyptského otroctví? (1)
- a) sabat
 - b) mezuzá
 - c) pesach
- 14) Jak se nazývá židovské posvátné písmo? (1)
- a) Tanach
 - b) Tora
 - c) 5 knih Mojžíšových
- 15) Kdy vzniká židovský stát Izrael? (1)
- a) 1948
 - b) 1946
 - c) 1947
- 16) Co je povoleno o sabatu? (1)
- a) studium Tóry
 - b) pracovat
 - c) vařit
- 17) Které náboženství je nejmladší? (1)
- a) islám
 - b) hinduismus
 - c) buddhismus
- 18) Kněží které větve křesťanů se smí ženit? (1)
- a) protestanti
 - b) katolíci
 - c) pravoslavní

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SVĚTOVÁ náboženství

- 19) Kam spadají kořeny protestantské církve? (1)
- a) 1517 reformace
 - b) 1054 schizma
 - c) 313 edikt milánský
- 20) Kdy začíná muslimský kalendář? (1)
- a) 629
 - b) 692
 - c) 622
- 21) Mezi 5 pilířů islámu nepatří? (1)
- a) 5x denně se modlit
 - b) pouť do Mekky
 - c) hidžra
- 22) Mezi znaky islámu nepatří: (1)
- a) burka
 - b) monogamie
 - c) zákaz alkoholu
- 23) 90% muslimů tvoří: (1)
- a) Šúdrové
 - b) Sunnité
 - c) Šíité
- 24) Které náboženství je nejrozšířenější? (1)
- a) islám
 - b) judaismus
 - c) křesťanství
- 25) Které náboženství se v současné chvíli nejrychleji šíří? (1)
- a) křesťanství
 - b) islám
 - c) judaismus

___ / 25

CELKEM: 25 bodů

25 – 22 bodů	VÝBORNĚ
21 – 18 bodů	CHVALITEBNĚ
17 – 13 bodů	DOBŘE
12 – 7 bodů	DOSTATEČNĚ
6 - 0 bodů	NEDOSTATEČNĚ

SVĚTOVÁ náboženství

1.11 Náměty k diskusi a práci se zdroji

1.11.1 Celibát

Vysvětli, co znamená termín *celibát*? Které světové náboženství vyžaduje celibát? Proč je nutné dodržovat celibát? Jaká rizika jsou spjata s dodržováním celibátu? Zkus vyhledat konkrétní „kauzy“, ve kterých byl ústředním problémem právě celibát. Jak danou situaci vyřešit a zlepšit?

1.11.2 Džihád

Co je to svatá válka, tj. džihád? Kdo a proč ji vede? Co je hlavním problémem svaté války? Jak danou situaci vyřešit?

1.11.3 Konflikt mezi Izraelem a Palestinou

Proč jsou Izrael a Palestina v neustálém sporu? Kdy byly tyto země ve válečném konfliktu? Jak daný problém vyřešit?

1.11.4 Zákaz nošení náboženských symbolů

Přečti si ještě jednou úvodní citát ze Všeobecné deklarace lidských práv a přiložený článek. Zkus posoudit, zda má někdo právo, zakazovat druhým nošení náboženských symbolů.⁵

1.12 Tipy

– Literatura

- **Diderot Denis – Jeptiška**

Děj se odehrává v 18. století ve Francii, o osudu mladé dívky, která byla umístěna v ženském klášteře.

- **Mahmoodyová Betty – Bez dcerky neodejdu**, také zfilmováno (1991)

Podle skutečné události, pohled na islámský svět očima mladé Američanky, která se provdala za iránskému lékaře.

⁵ Francie jako první evropská země zakazuje nošení burek. *Novinky.cz* [online]. 2011(č. 230317) [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/230317-francie-jako-prvni-evropska-zeme-zakazuje-noseni-burek.html>

SVĚTOVÁ náboženství

- **Olbracht Ivan** – Golet v údolí

Povídky zachycují život židovské vesnice Polana v Podkarpatské Rusi. Lidé ve vesnici se řídí ustálenými obyčejí a náboženskými příkazy, které spojují židy, i bohaté a chudé. Obec žije v jakési izolaci.

- **Sienkiewicz Henryk** – historický román *Quo vadis?* (Kam kráčíš?), také zfilmováno (2001)

Děj románu se odehrává ve starověkém Římě za vlády císaře Nerona, o počátcích křesťanství, které bylo tehdy považováno za neznámou sektu.

- Filmy

- Umučení Krista (USA, 2004, režie: Mel Gibson),
- Hříšnice (Irsko-britský film, 2002, režie: Aisling Walsh),
- Šifra mistra Leonarda (USA, 2006, režie: Ron Howard),
- Sedm let v Tibetu (USA, 1997, režie: Jean-Jacques Annaud), aj.

1.13 Literatura

DENNY, Frederic. *Islám a muslimská tradice.* Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-7260-088-5.

FRANKIELOVÁ, Sandra Sizer. *Křesťanství. Cesta spásy.* Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-85190-94-X.

KEENE, Michael. *Světová náboženství.* Praha: Euromedia Group-Knižní klub, 2003. ISBN 978-80-242-2137-3.

LANGLEY, Myrtle. *Náboženství.* Praha: Fortuna Print, 2000. ISBN 80-86144-58-5.

LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-7217-002-3.

Náboženství světa. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. ISBN 80-7180-191-7.

PAVLICOVÁ, Helena. *Judaismus, křesťanství, islám.* Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0440-6.

SCHUBERT, Kurt. *Židovské náboženství v proměnách věků.* Praha: Prostor, 1999. ISBN 978-80-7429-045-9.

SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-886-4.

ŠTAMPACH, Ivan. *Malý přehled náboženství.* Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-26123-X.

VOJTÍŠEK, Z. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět.* 1. vyd. Praha: Beta Books, 2007. ISBN 978-80-86702-22-3.

NOVÁ náboženská hnutí

2 Nová náboženská hnutí

Klíčová slova: Církev Adventistů sedmého dne, Hare Kršna, charakteristika sekty, sekta, Svědkové Jehovovi

2.1 Slovníček pojmů

C

CÍRKEV - je náboženská organizace, má svou byrokratickou strukturu a celou hierarchii náboženských úřadů, je součástí kultury a podílí se na formování postojů a názorů v určité společnosti.

N

NOVÁ NÁBOŽENSKÁ HNUTÍ - jsou nová náboženství vznikající od 2. pol. 20. století, která odpovídají na potřeby společnosti, objevují se především tam, kde je společenský život určitým způsobem narušen. Přicházejí s novou náboženskou představou o nápravě a pozitivní změně. Některá hnutí s sebou přinášejí riziko nebezpečí - sekty. Nová náboženská hnutí lze klasifikovat do skupin podle původu:

- s původem v KŘESŤANSTVÍ (moonisté)
- s původem v ISLÁMU (Bahá'í)
- s původem v HINDUISMU a dalších východních náboženstvích (Haré Kršna)
- psychokulty (Scientologická církev)
- s okultním a magickým pozadím (satanismus)

S

SEKTA - označuje náboženskou nebo politickou skupinu jedinců, která se odpojila od určitého náboženského, politického nebo ideologického směru z důvodu odmítnutí již zavedených autorit, či zásad a nároku udržet věrnost autentickým prvkům dané víry.

2.2 Rysy sekty

- 1) Důraz na bezvýhradnou poslušnost vůdci,
- 2) uzavřenost skupiny, nezáměr o vnější okolí, utajování informací o svém učení před veřejností,
- 3) pocit nadřazenosti,
- 4) izolace člena od příbuzných a přátel, od dřívějších zájmů,
- 5) manipulace, zneužívání lidského utrpení,
- 6) potlačování svobody myšlení, omezování svobody jedince,
- 7) upevňování strachu – vyhrožování o ublížení blízkým,
- 8) vyžadování obětí od členů,
- 9) uzavřenost organizace vůči kritice,
- 10) nemožnost důstojného odchodu z organizace.

NOVÁ náboženská hnutí

2.3 Svědkové Jehovovi

- východiskem jejich učení je křesťanská **BIBLE**, Svědkové Jehovovi však používají vlastní, pozměněný překlad,
- popírají všechny zásadní křesťanské doktríny jako např.:
 - víru v Ježíšovo božství,
 - odmítají Ježíšovo vzkříšení v těle a jeho viditelný návrat,
 - popírají existenci pekla a ráje.
- hlásí se k nim až 7 milionů členů,
- hlavním ústředím Svědků Jehovových je New York,
- známé jsou jejich časopisy – **Strážná věž a Probuďte se!**
 - slouží k učení členů a k lákání členů nových,
 - vychází 2x měsíčně a jsou překládány do 106 -ti jazyků.

2.3.1 Úkol

Čím jsou dále známí *Svědkové Jehovovi*?

- Svědkové Jehovovi odmítají v nemocnicích:
- Svědkové Jehovovi neslaví:
- Svědkové Jehovovi věří, že přijde:

2.4 Hare Kršna

- vychází z hinduismu,
- Kršna představuje jedno z vtělení boha Višny,
- zakladatelem byl v 15. Století Šri Kršna Čaitanja Maháprabhu,
- hlavním zdrojem financí je výroba a prodej kadidla, knih a časopisu **Back to godhead**
- praktický život oddaných je utvářen **čtyřmi zásadami mravného života**:
 - 1) První zásadou je přísné **vegetariánství**.

NOVÁ náboženská hnutí

- 2) Druhou zásadou je **zákaz požívání jakýchkoliv omamných látek** (drogy, alkohol, tabák, káva, čaj a kakao).
- 3) Třetí zásadou je **zákaz nedovoleného sexu** (přípustný pouze mezi manžely, pouze jednou měsíčně a jeho účelem má být početí dítěte).
- 4) Čtvrtou zásadou je **vyhýbání se jakýmkoliv podobám hazardu**.

2.4.1 Praktiky

- Nejdůležitější praktikou je odříkávání modlitby - **mantry** - za doprovodu bubnů a harmonia.
- Při odříkávání mantry se neustále opakuje božské jméno, hlavním důvodem tohoto opakování je rozvinutí Kršnovy lásky a získání spasení skrz jednotu s ním.
- Soustředěním se na modlitbu je vnímání vnějšího světa odsunuto do pozadí, jedinec vypouští problémy, zapomíná myslet na sebe sama a získává pocit sounáležitosti se skupinou a s Kršnou.

2.4.2 Úkol

Najdi slova *mantry* Hare Kršna!

2.5 Církev Adventistů sedmého dne

- vychází z křesťanství,
- vzniká roku 1863 v USA a postupně se rozšiřuje do celého světa,
- má vlastní systém vzdělávacích institucí od mateřských škol až po univerzity,
- v oblasti zdravotní péče klade důraz na prevenci,
- v oblasti sociální je známá jejich Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj – ADRA,
- výrazná je také jejich publikační činnost, ve světě spravují 55 nakladatelství, např. Advent-Orion s.r.o., nejrozšířenějšími periodiky jsou časopis pro duchovní „Ministry“ a časopis pro veřejnost „Signs of the time“ („Znamení doby“).

NOVÁ náboženská hnutí

2.5.1 Poslání adventistů

- adventisté věří ve vzkříšení věřících i nevěřících, v soud a v život věčný vykoupených na obnovené zemi,
- věří ve DRUHÝ příchod Ježíše Krista, který bude znamenat KONEC historie tohoto světa,
- adventisté usilují o zdravý životní styl, ve kterém nemá místo dobrovolné požívání jakýchkoliv škodlivin, či látek působících závislost, kladou důraz na prevenci.

2.5.2 Úkol

Najdi informace o *organizaci ADRA!* (vznik, pole působnosti...)

2.6 Literatura

BARRETT, David V. *Sekty, kulty, alternativní náboženství.* 1. vyd. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 8024000660.

ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími.* Praha: EELAC, 1995. ISBN 80-85495-29-5.

LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí.* 1. vyd. Brn: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 8021016450.

VOJTÍŠEK, Z. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět.* 1. vyd. Praha: Beta Books, 2007. ISBN 9788086851648.

TERORISMUS

3 Terorismus

Klíčová slova: mezinárodní terorismus, náboženský fundamentalismus, teror, terorismus, teroristické metody, teroristické útoky, vnitřní terorismu, vývoj terorismu

3.1 Slovníček pojmů

N

NÁBOŽENSKÝ FUNAMENTALISMUS

- konzervativní hnutí uvnitř daného náboženství, které se vyznačuje doslovným, někdy až nesnášenlivým lpěním na náboženské doktríně

T

TEROR

- násilí, hrozba násilím, zastrašování, hrůzovláda (tj. ovládnutí lidí strachem a násilím)

TERORISMUS

Definice dle Ministerstva vnitra ČR: „*Terorismus je plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytčených cílů.*“⁶

3.2 Teroristické metody

Teroristické metody jsou detailně promyšlené způsoby a postupy, prostřednictvím kterých se teroristé snaží dosáhnout svých vytyčených politických cílů. Mezi nejčastěji užívané teroristické metody patří:

- bombové útoky,
- únosy osob a dopravních prostředků,
- držení rukojmí,
- kybernetické útoky,
- použití chemických, biologických, či teoreticky i atomových zbraní aj.

3.2.1 Úkol

Vysvětli pojem *kybernetický útok!*

⁶ Ministerstvo vnitra ČR. Ministerstvo vnitra ČR [online]. 2009 [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

TERORISMUS

3.3 Teroristické útoky

Teroristické útoky představují skutečnou realizaci teroristických metod v praxi. Charakteristickými znaky teroristických útoků jsou:

- násilnost,
- detailní propracovanost,
- nepředvídatelnost,
- zaměřenost na nevinné civilní obyvatelstvo,
- vyvolání paniky,
- snaha dosáhnout vytyčených politických cílů.

3.4 Historie terorismu

- Terorismus, jak ho známe dnes, se objevuje teprve **na konci 19. století**.
- Svého pomyslného „**vrcholu**“ dosahuje ve **druhé polovině 20. století** v souvislosti s nejnámějšími teroristickými útoky, mezi které patří letecký útok na Světové obchodní centrum, který se uskutečnil dne **11. září 2001** v New Yorku, a bombový útok proti vlakovému systému v Madridu, dne **11. března 2004**.
- Nejčastějšími terči teroristických útoků jsou vyspělé západní státy (Velká Británie, Francie, Itálie, Německo) a židovský stát Izrael.

3.4.1 Úkol

Připomeň si znalosti o **11. září 2001**, a **11. březnu 2004**! Najdi informace o dalších teroristických útocích!

TERORISMUS

3.5 Dělení terorismu

V rámci problematiky terorismu rozlišujeme terorismus mezinárodní a vnitřní. Vnitřní terorismus se odehrává uvnitř určitého státu, oproti němu terorismus mezinárodní hranice státu překračuje a má dalekosáhlejší důsledky.

3.5.1 Vnitřní terorismus

Vnitřní terorismus dále dělíme na terorismus:

- **revoluční** - cílem revolučního terorismu je rozklad určitého státu a změna daného politického režimu. Cílem revolučního terorismu bývají různé státní instituce, vládní představitelé, lidé spolupracující s režimem atd.
- **levicový** - cílem levicového terorismu je především nastolení komunistického režimu.
- **státní** – v tomto případě se teroru dopouští samotný stát, který se snaží udržet politický režim vyvrážděním vlastního nebo i cizího obyvatelstva, likvidací odpůrců, potíráním základních lidských práv a svobod, aj.

3.5.2 Mezinárodní terorismus

Rozlišujeme mezinárodní terorismus:

- **separatistický** - jeho hlavním cílem je vytvoření vlastního nezávislého státu nebo připojení ke státu jinému
- **islámský fundamentalistický** – tento druh mezinárodního terorismu odsuzuje západní politické, náboženské a sociální hodnoty. Život podle přísných zákonů islámu považuje jako jediné možné uspořádání světa. Největším nebezpečím islámského terorismu je, že se jeho zastánci cítí být oprávněni ve jménu Koránu používat násilí a vedou tzv. svatou válku.
- **náboženský** – projevující se vedoucími spory mezi různými náboženskými skupinami.
- **etnický** – který je charakteristický svými konflikty mezi rozdílnými rasami, národy.
- **válečný** - toho se dopouští stát útočící na civilní obyvatelstvo protivníka.

3.6 Typy

- Filmy, dokumenty
 - 11. září – Když spadly věže (USA, dokumentární film, 2010)
 - 11. září 2001: Čas krize (Kanada/USA, 2003, režie: Brian Trenchard-Smith)
 - Let číslo 93 (VB/ USA/Francie, 2006, režie: Paul Greengrass)

TERORISMUS

- World Trade Center (USA, 2006, režie: Oliver Stone)
- Konspirační teorie o 11. září 2001 (VB, dokument, 2008)

3.6.1 Námět k diskusi

Podívej se na výše zmiňovanou *konspirační teorii* o 11. září 2001 a pokus se vyjádřit vlastní názor na danou problematiku!

3.7 Literatura

- BONANATE, Luigi.** Mezinárodní terorismus. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-45-0.
- CARR, Caleb.** *Dějiny terorismu.* Praha: Práh, 2002. ISBN 80-7252-063-6.
- GRAY, John.** *Al Kajda.* 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2005. ISBN 80-204-1270-0.
- CHOMSKY, Noam.** *Moc a teror.* Praha: Mezera, 2007. ISBN 978-80-903259-0-6.
- INTROVIGNE, Massimo.** *Hamás.* Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-659-.
- Kolektiv autorů.** *Terorismus a my.* Praha: Computer Press, 2001. ISBN 80-7226-584-9.
- KROPÁČEK, Luboš.** *Islám a Západ.* Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2.
- MIKA, Otakar Jiří.** *Současný terorismus.* Praha: TRITON, 2003. ISBN 80-7254-409-8.
- SPENCER, Robert.** *Islám bez závoje.* Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-761-5.
- ULFKOTTE, Udo.** *Hrozba terorismu.* Praha: Euromedia Group-Ikar, 2003. ISBN 80-249-0162-5.

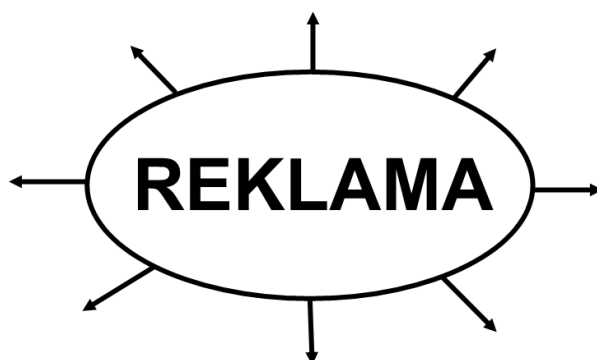
REKLAMA

4 Reklama

Klíčová slova: cíle reklamy, Etický kodex reklamy reklama, funkce reklamy, klamavá reklama, model AIDA, podprahová reklama, Rada pro reklamu, regulace reklamy, skrytá reklama, typy reklamy, vlivy reklamy

4.1 K zamyšlení

Co si vybavíte v souvislosti s reklamou?

4.2 Slovníček pojmů

K

KLAMAVÁ REKLAMA - šíření údajů, které vyvolávají klamnou představu s cílem zjednat tím vlastnímu nebo cizímu podniku v hospodářské soutěži prospěch na úkor jiných soutěžitelů či spotřebitelů (např. „Redbull vám dává křídla“!)

P

PODPRAHOVÁ REKLAMA - je založená na podprahovém vnímání, tj. když adresát vůbec nevnímá, že informaci obdržel, např. billboardy.

S

SKRYTÁ REKLAMA - např. hlavní hrdina filmu jede v autě, u kterého lze podle určitých indicií rozpoznat značku tohoto automobilu.

R

REKLAMA - jedná se o **určitý druh masové komunikace** (pro masy lidí různého věku, pohlaví a vzdělání) **prostřednictvím** různých druhů **masmédií** (tisk, TV, rádio, internet), **s informativním cílem** (nabídka výrobků a služeb, snaha vstoupit do povědomí zákazníka, upoutat jeho pozornost, tvorba pozitivního image značky/firmy, připomínání se zákazníkovi) a **obchodním cílem** (zvýšení poptávky, posílení finanční pozice tj. mít zisk)

REKLAMA

4.3 Úkol – tvorba definice

Jak bys někomu neznalému vysvětlil, co je to *reklama*? Zkuste ve dvojici vytvořit vlastní definici reklamy!

4.4 Úkol – třídní anketa

Jaké jsou *funkce* reklamy?

- 1.
- 2.
- 3.

Uveď 3 příklady reklam, které se Ti *nelíbí*! Své odpovědi zdůvodni!

- 1.
- 2.
- 3.

Uveď 3 příklady reklam, které se Ti *líbí*! Své odpovědi zdůvodni!

- 1.
- 2.
- 3.

Zhodnocení výsledků třídní ankety

Oblíbené reklamy:

- 1.
- 2.
- 3.

Neoblíbené reklamy:

- 1.
- 2.
- 3.

Zapamatuj si! Ať se ti reklama líbí, nebo nelíbí, splnila svůj hlavní CÍL – upoutala tvou pozornost natolik, že sis zapamatoval nejen její příběh, ale i název propagovaného výrobku. Tím se pro tebe stává výrobek známých a zvyšuje se pravděpodobnost, že si jej alespoň jednou zakoupíš, aby sis ověřil informace prezentované v dané reklamě.

REKLAMA

4.5 Model AIDA

Model AIDA představuje jakýsi návod, jak vytvořit poutavou reklamu, která zaujme co nejvíce potencionálních zákazníků a přiměje je k nákupu prezentovaného výrobku, či k využití nabízených služeb.

Přiřadte správně!

ATTENTION	VÉST K ČINU
INTEREST	PŘILÁKAT POZORNOST
DESIRE	VZBUDIT ZÁJEM
ACTION	VYVOLAT TOUHU

4.5.1 Úkol

Aplikuj model AIDA na konkrétním příkladu z praxe!

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

4.6 Typy reklamy

4.6.1 Podle typu jednání

Podle typu jednání rozlišujeme:

- **komerční** reklamy, které podněcují potencionální zákazníky k nákupu zboží či služeb,
- **politické** reklamy, které motivují k určitému politickému činu, např. k účasti ve volbách aj.,
- **sociální** reklamy, které nabádají ke změně společenských postojů, životního stylu, např. kampaně proti rasismu, týrání zvířat atd.

4.6.2 Podle místa umístění

Podle místa, kde je reklama umístěna, rozdělujeme:

- internetovou reklamu,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

REKLAMA

- televizní reklamu,
- tiskovou reklamu, např. inzeráty v tisku, různé letáky aj.,
- světelnou reklamu,
- rozhlasové spoty,
- mobilní reklamu, např. reklama nalepená na autech, na dopravních prostředcích apod.,
- venkovní reklamu - plakáty, billboardy, atypické reklamní plochy - štíty domů, ploty atd.,
- alternativní média - chodící reklama, reklamy vlečené letadlem, městský mobiliář - lavičky, zastávky MHD, hodiny, digitální teploměry, atd.,
- propagační předměty, např. trička nebo propisky s nápisem nebo logem propagované firmy aj.

4.6.3 Úkol

Porozhlédni se kolem sebe a jmenuj konkrétní příklady různých *typů reklam!*

4.7 Vlivy reklamy

- Všudypřítomná reklama výrazně ovlivňuje každodenní život jedince, jeho postoje, názory a volby. (Bylo např. prokázáno, že dá zákazník přednost výrobku „známému“ z reklamy před výrobkem, který nezná.)
- Reklama na nás působí vědomě, tj. přímo, i nevědomě (např. billboardy podél cest, které mohou odpoutat řidičovu plnou pozornost a ohrozit tak bezpečí jeho i dalších účastníků provozu.)
- Reklama na nás může působit pozitivně i negativně.

4.7.1 Pozitivní vliv reklamy

- Reklama nám zprostředkovává informace o nových výrobcích a službách.
- Široká škála typů reklamy umožňuje rychlejší šíření nabídky než pouhou ústní formou.
- Reklama umožňuje prodejčům získat zpětnou vazbu o nabízeném výrobku, či službě.

REKLAMA

- Reklama může dát zákazníkům určitý pocit důvěry. (Koupíme si spíše výrobek, který známe z reklamy než výrobek neznámý.)
- Reklama zvyšuje kvalitu výrobků a služeb, způsobuje pozitivní tlak na výrobce z důvodu konkurence.
- Díky podpoře poptávky, nabídky a soutěživosti na trhu se reklama podílí na rozvoji ekonomiky státu.
- Reklama představuje současně druh „umění“. Podporuje kreativitu, nápaditost a originalitu.
- Reklama se podílí na formování veřejného mínění, tj. na názorech a smýšlení dané společnosti.

4.7.2 Negativní vliv reklamy

- Stinnou stránkou reklamy může být její všudypřítomnost, až vlezlost.
- Odpůrci reklamy poukazují na její nákladnost.
- Reklama s lidmi do jisté míry „manipuluje.“ Autoři reklam vychází při své tvorbě z poznatků psychologie reklamy a využívají různé reklamní triky, aby svým výsledným dílem připoutali pozornost co nejvíce potencionálních zákazníků, aby je zaujali a přiměli k činnosti, tj. k nákupu zboží.
- Reklamy „zneužívají“ slabin určitých sociálních skupin, působí na jejich emoce a tím zvyšují pravděpodobnost nákupu prezentovaného výrobku. Tento reklamní trik se nejčastěji vyskytuje v reklamách, které nabízejí maminkám výrobky pro děti.

4.8 Reklamní triky

Tvůrci reklam využívají reklamních triků, aby přilákali pozornost svých potencionálních zákazníků, vzbudili zájem o prezentovaný výrobek, a tím zvýšili šanci, že si zákazníci výrobek koupí. V reklamách se často objevuje/í:

- vtíravé melodie a popěvky, či známé melodie, které umocňují zapamatovatelnost reklamy,
- upozornění na důležité lidské hodnoty jako je krása a zdraví člověka, rodina, štíhlost, partnerství, příroda aj.,
- působení na city,
- kladení sugestivních otázek, které obsahují klamné informace (např. Proč si většina lidí oblíbila náš výrobek?)
- odkazování na výsledky vědeckého výzkumu,
- tváře známých osobností vzbuzující větší důvěru,
- speciální výrazy typu - *jedinečná šance, poslední možnost si něco koupit, akce trvá pouze do*, atd.
- boj za svobodu – zakoupením výrobku naleznete svobodu, vaši jedinečnost...

REKLAMA

- opakování základní informace (např. názvu výrobku, firmy),
- příslib odměny, např. dárek jako bonus navíc,
- ztotožnění a nápodoba, např. lidé „jako já“, skupinová identita, např. sportovci, muži, mládež...,
- vzbuzování potřeb,
- humor, atd.

4.8.1 Jazykové prostředky jako specifický reklamní trik

Tvůrci reklam by měli mít do jisté míry cit pro jazyk, měli by si umět „hrát“ se slovy, aby tak mohli reklamě vtisknout větší nápaditost, originalitu a důvtip. Mezi používané jazykové prostředky v reklamách patří:

- rým,
- cizí výrazy v rámci sloganu,
- gradace, tj. stupňování,
- metafora, neboli přenesení významu na základě podobnosti,
- kontrast,
- řečnická otázka,
- rčení a přísloví,
- aliterace, tj. opakování stejné hlásky nebo skupiny hlásek na začátku dvou nebo více slov,
- velikost písma, ikony a symboly, aj.

4.8.2 Úkol

Najdi *konkrétní příklady* reklam, ve kterých se objevují některé z výše jmenovaných reklamních triků, či jazykových prostředků!

REKLAMA

4.9 Regulace reklamy

Stejně jako v mezilidských vztazích, v rámci kterých platí určité normy chování, které upravují a usměrňují naše jednání, tak i v oblasti reklamy existují určitá pravidla, která regulují a vymezují vzhled a obsah vytvářených reklam. Na regulaci reklamy se podílejí:

- Evropská aliance pro samoregulaci reklamy, EASA, má 21 členských zemí včetně ČR a řídí se Mezinárodním kodexem reklamní praxe ICC,
- společnost a její morální zásady,
- zákon o regulaci reklamy, který přesně definuje, co je to reklama, vychází z evropských standardů, stanovuje pravidla pro tvorbu reklamy, podobu reklamy a zákazy,
- etický kodex reklamy.

4.9.1 Rada pro reklamu

- Rada pro reklamu vznikla za účelem prosazování *samoregulace* reklamy.
- Jejím hlavním cílem je tvorba čestné, legální, pravdivé a decentní reklamy.
- Prosazovaná samoregulace reklamy znamená, že reklama není regulována státem či jeho orgány, ale pravidly přijatými samotným reklamním průmyslem.
- Tato pravidla jsou shrnuta v *Kodexu reklamy*. Každý stát má svá vlastní pravidla.
- Kodex reklamy obsahuje především etická pravidla, na která se nevztahuje legislativa, je velmi flexibilní, reaguje na změny reklamního a mediálního trhu.
- Rada pro reklamu se zabývá posuzováním stížností na reklamu: v tisku, na plakátovacích plochách, zásilkových služeb, v audiovizuální produkci, v kinech, v rozhlasovém a televizním vysílání, na internetu, nezabývá se reklamou volební a reklamou politických stran ve všech jejich formách.
- Rada pro reklamu zasahuje v případě obdržení stížnosti na konkrétní reklamu ať už fyzickou, právníckou osobou, nebo státem a z vlastního podnětu pokud nabyde dojmu, že reklama porušuje ustanovení z Kodexu.
- Jako nestátní, nezisková organizace však Rada pro reklamu nemůže udělovat finanční pokuty či jiné sankce, vydává pouze doporučení. V případě nerespektování doporučujících rozhodnutí, může předat podnět příslušnému Krajskému živnostenskému úřadu k projednání, který má zákonem danou pravomoc udělovat sankce.
- Rada pro reklamu dále:
 - vydává Kodex reklamy,
 - prostřednictvím arbitrážní komise prosazuje dodržování Kodexu,
 - vykonává osvětovou a vzdělávací činnost,
 - vydává odborná stanoviska pro Krajské živnostenské úřady,

REKLAMA

- v otázkách etiky reklamy spolupracuje se státními orgány, soudy, sdruženími a dalšími institucemi v České republice i v zahraničí,
- hájí zájmy reklamního průmyslu a podílí se na tvorbě legislativy zasahující do oblasti reklamy, či marketingové komunikace atd.

4.9.2 Etický kodex reklamy

Z výňatku z Etického kodexu reklamy vyplývá, že:

- reklama nesmí zavádět,
- reklama nesmí snižovat lidskou důstojnost,
- reklama nesmí být skrytá, podprahová,
- reklama nesmí uvádět v omyl,
- reklama nesmí zneužívat lidské city,
- reklama nesmí znevažovat nebo popírat tradice, zvyky a symboly typické pro ČR,
- reklama má být srozumitelná,
- reklama má být slušná, mít společenské ohledy,
- reklama má být pravdivá, aj.⁷

4.9.3 Úkol

Pročti si Etický kodex reklamy! Porovnej ho s praxí! Co bys v Kodexu upravil, změnil, doplnil?
Své názory vysvětli!

⁷ RPR dokumenty. RPR - Rada pro reklamu [online]. 2005 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://www.rpr.cz/cz/dokumenty_rpr.php

REKLAMA

4.10 Ochrana před reklamou

Jak se lze tedy před reklamou úspěšně bránit?

- Brát prezentované informace s nadhledem.
- Znat reklamní triky a princip fungování reklamy.
- Nezapomínat na hlavní cíl reklamy, tj. že se snaží o zisk.
- Nenechávat se sebou manipulovat, používat rozum, porovnávat cenu a kvalitu výrobku s konkurencí aj.

4.11 Námět na projekt „REKLAMA“

Vytvoř si na základě nabytých znalostí vlastní reklamu i se sloganem. Prezentuj svůj výtvar před ostatními spolužáky a společně vyhodnoťte, která reklama je nejoriginálnější a nejzajímavější.

4.12 Literatura

BRANNAN, Tom. *Jak se dělá účinná reklama.* Praha: Management Press, 1996.

ISBN 80-85603-99-3.

DU PLESSIS, Erik. *Jak zákazník vnímá reklamu.* Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1456.

VYSEKALOVÁ, Jitka, KOMÁRKOVÁ, Růžena. *Psychologie reklamy.* Praha: Grada Publishing, 2007.

ISBN 978-80-247-4005-8.

VYSEKALOVÁ, Jitka, MIKEŠ, Jiří. *Reklama. Jak dělat reklamu.* Praha: Grada Publishing, 2007.

ISBN 978-80-247-2001-2.

HOLOCAUST

5 Holocaust

Klíčová slova: Adolf Hitler, árijská rasa, genocida, holocaust, koncentrační tábory, konečné řešení židovské otázky, Křišťálová noc, Norimberské rasové zákony, Norimberský proces, příčiny holocaustu, židé

5.1 Slovníček pojmů

G

GENOCIDA

-je předem naplánovaná snaha o vyhlazení určité skupiny lidí. Jediným důvodem, proč jsou jedinci dané skupiny pronásledováni, je jejich zařazení do kategorie, která je určena k likvidaci. O osudu obětí rozhoduje už samo zařazení do této kategorie, nezáleží přitom na rozdílech věku, pohlaví, na vlastnostech a charakteristikách daných osob, nebo na míře jejich nebezpečnosti, kterou jedinci reálně pro pachatele představují.

H

HOLOCAUST

- nový speciální výraz, který byl vytvořen pro proces pronásledování a vyvražďování evropských Židů a dalších skupin, jež nacisté považovali za méněcenné, v oblastech ovládaných Německem za druhé světové války.

Š

ŠOA

- tzv. konečné řešení židovské otázky (tedy likvidaci židovského národa).

5.2 Babylonská věž⁸

- Prožitková aktivita, která může posloužit jako úvod do problematiky holocaustu.
- Cílem aktivity je vyzkoušet si, jaký je to pocit, když se k nám někdo chová pouze na základě předsudků a stereotypů.
- Připravíme si do výuky kartičky s různými povely, např. Ignoruj ho!, Ukazuj na něj prstem!, Dívej se na něj nepřátelsky!, aj. Každému žákovi rozdáme jednu kartičku, kterou nesmí nikomu ukázat, a sponku. Jejich úkolem je přidělat kartičku sousedovi pomocí sponky, poté mají žáci za úkol chodit po třídě s cedulkou na zádech a ostatní se k němu chovají podle příkazu na kartičce.
- Po určité době žáky opět posadíme a necháme jim prostor, aby mohli vyjádřit své dojmy.
- Podáme žákům zdůvodnění, proč jsme tuto aktivitu prováděli.

⁸ GAJDOŠOVÁ, Eva a Gabriela HERÉNYIOVÁ. *Rozvíjení emoční inteligence žáků*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-115-8. s.277.

HOLOCAUST

5.3 Příčiny holocaustu

- 1) Bezmoc, beznaděj a neschopnost Německa smířit se s porážkou v 1. světové válce, která byla pro všechny zúčastněné země velmi finančně náročná, a důsledky spojené s německou prohrou v podobě zničené země, nedostatku peněz a splácení válečných reparací, byly zřejmě jednou z příčin, které přispěly ke vzniku nepřátelského postoje vůči židům. Židé v té době velmi často vykonávali povolání obchodníků, bankéřů, úředníků a finančních poradců a v porovnání s Němci netrpěli nedostatkem peněz. To bylo pro Němce značně potupné, proto z židů udělali obětní beránky a strádání německé společnosti svedli právě na ně.
- 2) Zostření vztahů a ještě výraznější propad země nastal v důsledku krachu na americké burze v roce 1929, který vyvolal celosvětovou hospodářskou krizi.

V této těžké době, plné nejistoty a strachu z budoucnosti, přichází na scénu pozitivně myslící Adolf Hitler, který dává německému lidu naději na lepší časy. Jeho osobnost začíná postupně získávat na popularitě, a jeho moc nabývat na síle.

Roku 1919 se Hitler stává členem nacistické strany NSDAP, roku 1933 je zvolen německým kancléřem a po smrti prezidenta Hindenburga (1934) se dostává do čela Německa a začíná realizovat své plány. Ve své vlastní teorii o árijské rase (silný, fyzicky zdatný jedinec, blond vlasy, modré oči), a o potřebě „vyčistit“ společnost od ostatních, méněcenných ras (mentálně a fyzicky postižení jedinci, etnické skupiny, míšenci, cikáni) zneužívá myšlenek Friedricha Nietzscheho o „nadčlověku.“ Postupně jsou otevírány první koncentrační tábory, přichází propaganda, manipulace a kontrola lidu.

Důležitými pomocníky Hitlera se stávají polovojenské jednotky SA, Sturmabteilung, ochranné oddíly SS, Schutzstaffel, státní tajná policie, GESTAPO, a organizace - Hitlerjugend, prostřednictvím které Hitler formoval názory a postoje mladých lidí.

5.3.1 Úkol

- 1) Co ještě víš o *Adolfu Hitlerovi*? Zkus o něm získat co nejvíce informací!

HOLOCAUST

2) Najdi další zajímavosti o SS, SA, GESTAPU a Hitlerjugend!

5.4 Průběh holocaustu

15. září 1935 byly vyhlášeny tzv. „**Norimberské rasové zákony**“. Jejich hlavním cílem bylo prostřednictvím zákazů a příkazů ponížít a zničit úhlavního nepřítele. Židům bylo například zakázáno:

- vlastnit jakýkoliv majetek, zvíře,
- provozovat vlastní praxi, či své zaměstnání,
- navštěvovat veřejné školy, kulturní objekty,
- uplatňovat nárok na některá občanská práva,
- uzavírat sňatek s „nežidy“, aj.

Postupně byli židé vyháněni ze svých domovů do ghatt, aby byli oddělení od ostatních obyvatel. Zde panovaly tvrdé podmínky k živobytí. Jedna místnost byla často obývána několika rodinami, byla vybavena pouze nejnnutnějším zařízením.

Židovství nebylo v tamější době chápáno jako náboženství, ale jako rasa. Příslušenství k určité rase se nedalo zřít a dokonce i jedinci, kteří konvertovali ke křesťanství, byli nadále považováni za příslušníky židovské rasy.

Významným mezníkem co do průběhu holocaustu se stala tzv. **Křišťálová noc**. V noci z **9. na 10. 11. 1938** zastřelil zoufalý židovský chlapec německého diplomata, když se dozví, že jeho rodina byla vyhnána z domova a deportována do koncentračního tábora na polsko-německých hranicích. O dva dny později přichází krutá pomsta v podobě zapálení velkého počtu židovských domů, obchodů a synagog a odvezení některých židů do vznikajících táborů.

1. 9. 1939 dochází k napadení Polska – počátek 2. světové války.

Dne **1. 9. 1941** bylo vydáno nařízení, aby byli všichni židé označováni žlutou pěticípou hvězdou, **hvězdou Davidovou**, z důvodu snazšího rozlišení, kdo patří do jaké skupiny obyvatelstva.

HOLOCAUST

V lednu 1942 se konala konference ve **Wannsee**. Výsledkem tohoto setkání byla především myšlenka o „konečném řešení židovské otázky“. Nacisté využívají nového vynálezu – plynové komory.

Po konferenci dochází k masové deportaci židů do pracovních a vyhlazovacích táborů. Již během cesty v dobytčích vagoněch zahynulo mnoho lidí hladem a vyčerpáním, v létě horkem, v zimě mrazem, vagony byly přecpány, bez toalet, jídla a pití. Vyhlazovací tábory sloužily k okamžité likvidaci jedinců. V pracovních táborech nejprve docházelo k selekci. Muži byli odděleni od žen. Všichni zdatní jedinci, muži i ženy, byli ostříhání dohola, zbaveni majetku, jmen a identity. Žili v domcích se stovkami dalších, ve kterých toaletu nahrazovaly kbelíky, neměli žádné soukromí. Celý den se tvrdě pracovalo a domy sloužily pouze k přespání. Lidé velmi rychle umírali hladem, dehydratací, vyčerpáním, nebo nemocí.

Naopak děti, starší jedinci, slabí a nemocní byli většinou posíláni do plynu. Ženy, které odmítly vzdát se svých dětí, byly také ihned poslány do plynové komory. Ty byly zamaskovány jako sprchy, aby lidé nepanikařili a do poslední chvíle netušili, co se děje, těla pak byla spálena. V koncentračních táborech zemřelo kolem **6- ti milionů lidí!** Bohužel zemřela i řada těch, kteří se dočkali osvobození, jejich zesláblá těla totiž nezvládla požití vydatného jídla.

Od **20. listopadu 1945 do 1. října 1946** se v Norimberku konal tzv. **Norimberský proces**. Jednalo se o soudní proces, který byl vedený před Mezinárodním vojenským tribunálem proti vojenským, politickým a ekonomickým představitelům nacistického Německa, kteří čelili obvinění např. ze zločinu proti lidskosti, za válečné zločiny, za zločiny proti míru, za útočné války aj. Hlavním tribunálem bylo obžalováno 22 nejvýznamnějších nacistických vůdců, z nichž 12 bylo odsouzeno k trestu smrti a 3 byli odsouzeni na doživotí. Dále padly dva dvacetileté, jeden patnáctiletý a jeden desetiletý trest a tři obžalovaní byli zproštěni viny.

5.4.1 Úkol

Znáš *jména* některých *koncentračních táborů*? Jmenuj!

Navštívil jsi některý z nich? Pokud ano, jaký jsi z toho měl pocit? Pokud ne, proč?

HOLOCAUST

5.5 Úryvek z čítanky k tématu holocaust

Pročti si následující úryvek z knížky *Sophiina volba*, kterou napsal William Styron.

Sophie, zajímající se hrůzou, užuž měla na jazyku nějakou tupou odpověď, když jí doktor řekl:

"Smíš si nechat jedno děcko."

"Bitte?" vyjekla Sophie.

"Smíš si nechat jedno děcko." Opakoval. "Druhé půjde pryč. Které si chceš nechat?"

"Chcete říct, že si musím sama zvolit?"

"Jsi Polka, nejsi židovka. Máš výsadu - máš volbu."

Jakékoli uvažování jako by v ní ustrnulo, přestalo. Pak cítila, jak se pod ní podlomila kolena. "Já nemůžu volit! Já přece nemůžu volit!" začala křičet. Dobře se pamatovala, jak se tehdy rozkřičela! Ani mučení andělů nekřičeli tak hlasitě do lomozu pekelných muk. "Ich kann nicht wählen!" vykřikla. Doktor si uvědomil, že výstup vzbuzuje nežádoucí pozornost. "Neřvi!" poručil jí. "Dělej a řekni, jak ses rozhodla. Vyber jedno krucihiml, anebo tam pošlu obě. A dělej!"

Vůbec tomu všemu nemohla věřit. Vůbec nevěřila, že tu najednou klečí na tom drsném cementu, tiskne k sobě obě děti tak zoufale, že má pocit, jako by jejich kůže měla i přes vrstvy šatů rázem srůst s její. Nemohla tomu věřit, totálně, až k hranici pomatení mysli. A její neschopnost uvěřit se zračila i v očích hubeného Rottenführera s voskovou pleť, doktorova pomocníka, ke kterému náhle z nevysvětlitelných důvodů upírala prosebný zrak. I on byl zřejmě ohromen a opětoval její údiv pohledem široce otevřených očí s překvapeným výrazem, jako by chtěl říct: Já tomu taky nerozumím.

"Nenuťte mě volit," šeptala v úpěnlivé prosbě. "To přece nemůžu."

"Tak je tam pošlete obě," řekl doktor pomocníkovi, "nach links."

"Mami!" a už slyšela Evin tich, ale sílíci pláč, protože právě v tom okamžiku dítě od sebe odstrčila a s podivně neohrabaným pohybem se na vycementované podlaze zvedla. "Vezměte si tu menší!" vykřikla. "Vezměte si mou malou!"

A v té chvíli vzal doktorův pomocník Evu šetrně za ručičku - na jeho ohleduplnost se Sophie marně snažila zapomenout - a odváděl ji do čekající legie zatracených. Věčně si vybavovala ten matný obrázek, jak se to dítě se zoufale prosebnými zraky stále a stále otáčí. Ale jelikož ji pak téměř oslepila záplava slaných slzí, přec jen byla ušetřena a výraz v Evině obličejí nerozeznávala, za což byla vděčná. Protože v tom nejsmutnějším koutě svého upřímného srdce naprosto jistě věřila, že to by nesnesla, protože už tak byla téměř šílená, když viděla, jak jí ta malá postavička na vždy mizí z očí.⁹

5.5.1 Úkoly k úryvku

- 1) Proč se dílo Williama Styrona jmenuje právě „*Sophiina volba*“?
- 2) Jak bys danou situaci vyřešil ty? Svou odpověď zdůvodni!

⁹ William Styron - *Sophiina volba*. In: *Český jazyk - literatura aneb studentský underground* [online]. 2005 [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/citanka/william-styron/sophiina-volba.html>

HOLOCAUST

5.6 Námět k diskusi a práci se zdroji

Žáci obdrží od učitele materiál k prostudování a připraví si pár nejdůležitějších poznámek, aby se mohli zapojit do následující diskuse o osobnostech spjatých s holocaustem. Dozví se informace o významném spisovateli Arnoštu Lustigovi, o zachráncích Nicholasi Wintonovi a Oskaru Schindlerovi, o židovské dívce Anně Frankové a o „andělu smrti“, nacistickém lékaři Josefu Mengelovi.

5.7 Tipy

– Literatura

- **Styron William** – *Sophiina volba*

Psychologický román, který zpracovává téma vlivu fašismu na jedince. Popisuje životní příběh polské emigrantky Sophie, mimo jiné její osobní zkušenost s koncentračním táborem Osvětim. Významným mezníkem Sophiina života je těžká volba, před kterou je postavena, a která rozhodne o jejím dalším životním směřování. Také zfilmováno.

- **Lustig Arnošt** – *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*

Psychologická novela vycházející ze skutečných událostí popisuje smutný osud skupiny židovských boháčů. Také zfilmováno.

- **Deník Anny Frankové**

Kniha obsahuje deníkové záznamy mladé židovské dívky, která se se svou rodinou během války ukrývala před nacisty ve skryši starého domu.

– Filmy

- *Předčítač* (USA / Německo, 2008, režie: Stephen Daldry)
- *Schindlerův seznam* (USA, 1993, režie: Steven Spielberg)
- *Pád třetí říše* (Německo / Itálie / Rakousko, 2004, režie: Oliver Hirschbiegel)

5.8 Literatura

ARAD, Jicchak. *Belzec, Sobibor, Treblinka.* Praha: BB art, 2006. ISBN 80-7341-700-6.

HORNÍK, Jan, 1975-. *Proč holocaust.* Praha: Rybka publishers, 2009. ISBN 978-80-87067-75-8.

POSNER, Gerald L. WARE, John. *Mengele-anděl smrti.* Praha: XYZ, 2007. ISBN 978-80-87021-76-7.

TERNON, Yves. *Genocidy XX.století.* Praha: Themis, 1997. 358 s. ISBN 80-85821-45-1.

WISTRICH, Robert.S. *Hitler a holocaust.* Praha: Slovart, 2008. ISBN

MULTIKULTURNÍ soužití

6 Multikulturní soužití

Klíčová slova: asimilace, etnická skupina, integrace, kultura, majorita, minorita, multikulturní společnost, problémy a přínosy multikulturního soužití, segregace, multikulturní výchova

6.1 Slovníček pojmů

D

DISKRIMINACE MINORIT – omezování a znevýhodňování práv příslušníků menšin většinovou společností, ve které žijí, např. v oblasti vzdělávání, či zaměstnání.

E

ETNIKUM (etnická skupina) – je skupina jedinců se společným rasovým původem, jazykem, historií a kulturou, která vnímá a uvědomuje si svou odlišnost od jiných etnik.

EXKLUZE – vyloučení ze společnosti.

I

INTERAKCE – vzájemné působení a ovlivňování.

K

KOEXISTENCE – společné soužití dvou a více kultur.

KULTURA – je jedním z charakteristických znaků určité společnosti, dodává jí vlastní specifičnost, originalitu, řád a odlišuje ji od jiných společností. Kultura se projevuje v každodenním jednání a chování příslušníků dané společnosti. Členové společnosti si kulturu osvojují prostřednictvím vzdělávání a výchovy, tímto se spolupodílejí na jejím uctívání, rozvoji a jsou zodpovědní za její zachování a předávání dalším generacím.

M

MARGINALIZACE – je odsouvání jednotlivců, nebo skupin na okraj společnosti.

MENŠINA (minorita) – všeobecně je menšina chápána jako část celku, ze sociologického hlediska je menšina skupina jedinců, která žije v určité společnosti, a od které se odlišuje svou vlastní specifickou kulturou, rasovým původem, náboženstvím, či jazykem.

MULTIKULTURALITA – snaha rozdílných kultur o koexistenci, solidaritu, respekt, toleranci a o obohacení prostřednictvím interakce a komunikace.

S

SOLIDARITA – vzájemná podpora, pomoc, spolupráce a soudržnost vedle sebe žijících kultur.

MULTIKULTURNÍ soužití

V**VĚTŠINA** (majorita) – opak menšiny, větší, převládající část celku.

VÝCHOVA K MULTIKULTURALITĚ – snaha o uvědomění si, že naše kultura, naše zvyklosti, tradice, pravidla chování platící pouze v našem státu, naše názory a postoje nejsou jediné možné a jediné správné. Multikulturní výchovou můžeme rozšířit naše obzory, poznat jiné kultury, odbourat strach ze všeho cizího, tj. xenofobii, minimalizovat problémy vedle sebe koexistujících kultur, zlepšit jejich vzájemnou spolupráci, toleranci a respekt, v neposlední řadě také zvýšit úctu ke kultuře vlastní.

X**XENOFOBIE** – strach, nedůvěra, či dokonce odpor a nepřátelství ke všemu cizímu.

6.2 Multikulturní společnost

- Multikulturní společnost je svým způsobem „ideální společnost“, tj. společnost, které se snaží některé státy docílit a téměř se jim to daří.
- Je pro ni typická kulturní a etnická rozmanitost, s tendencí úplně nepotlačovat odlišnosti mezi menšinou a většinou.
- Jednotlivé skupiny žijí „společně“, platí pro ně stejné zákony, charakteristické jsou harmonické vztahy, respekt, úcta, solidarita, vzájemná pomoc, spolupráce a pochopení, rovnost příležitostí, pozitivní působení a přínos pro všechny.
- Multikulturní společnosti se blíží Švédsko, Kanada, Austrálie, částečně USA, Nizozemsko, i tyto země se však čas od času potýkají s různými problémy.

6.3 Rozmanitost vztahů v multikulturní společnosti

6.3.1 Integrace

Integrace představuje vztah, který umožňuje jednotlivým kulturám zachovat si své zvláštnosti, zvyky a tradice, na druhou stranu ale nijak nebrání společnému soužití a rovnoprávnosti všem příslušníkům této společnosti.

6.3.2 Segregace

Segregace je negativním sociálním jevem, jehož důsledkem je úplná izolace menšiny od majoritní společnosti, diskriminace, netolerance, věčný výskyt konfliktů a nespokojenost všech příslušníků dané společnosti.

MULTIKULTURNÍ soužití

6.3.3 Asimilace

Asimilace je situace, kdy je menšina přinucena vzdát se svých kulturních zvyklostí a přijmout chování, zvyky, tradice a hodnoty většinové společnosti, aby se tak mohla plnohodnotně účastnit života ve společnosti.

6.4 Přínos a problémy multikulturní společnosti

Zamysli se a napiš, jaký přínos a jaké problémy s sebou může nést multikulturní společnost pro většinovou společnost!

PŘÍNOS	PROBLÉMY

Zamysli se a napiš, jaký přínos a jaké problémy s sebou může nést multikulturní společnost pro menšiny!

PŘÍNOS	PROBLÉMY

MULTIKULTURNÍ soutěž

6.5 Úkol

- 1) Je ČR *multikulturní společností*? Svůj názor zdůvodni!
- 2) Jak vypadala naše společnost v *minulosti*?
- 3) Které kultury *obohatily* tu naši a jak?
- 4) Jakým *problémům* s menšinami musí čelit naše společnost?

MULTIKULTURNÍ soutěž

6.6 Kvíz o menšinách v ČR

- 1) Která národnostní menšina nežila na území ČR? (1)
 - a) Finové,
 - b) Poláci,
 - c) Němci.

- 2) Co znamená židovské slovo „šoa“? (1)
 - a) pozdrav,
 - b) poděkování,
 - c) vyvražďování židů za 2. Světové války.

- 3) Které slovo nepochází z němčiny? (1)
 - a) hadr,
 - b) stožár,
 - c) trakař.

- 4) Ve které zemi se slaví 15. Července svátek „Den bloudících duší“? (1)
 - a) Vietnam,
 - b) Německo,
 - c) Polsko.

- 5) Jak se jmenovali slavní němečtí bratři pohádkáři? (1)
 - a) Veverkové,
 - b) Grimmové,
 - c) Kruppové.

- 6) Jak se slovensky řekne velbloud?(1)
 - a) velblud,
 - b) ťava,
 - c) konár.

- 7) Co je to „bigos“? (1)
 - a) polské národní jídlo,
 - b) maďarská varianta gyrosu,
 - c) tradiční romská polévka.

- 8) Co znamená romské slovo „čhavo“? (1)
 - a) hračka,
 - b) dítě,
 - c) peníze.

- 9) Jak se jmenuje hlavní město Ukrajiny? (1)
 - a) Kyjev,
 - b) Moskva,
 - c) Petrohrad.

MULTIKULTURNÍ soužití

- 10) Kdo je to Katarína Knechtová? (1)
- slovenská populární zpěvačka,
 - slovenská populární herečka,
 - slovenská modelka.

___ / 10

CELKEM: 10 bodů

10 – 9 bodů

VÝBORNÝ VÝSLEDEK, V PROBLEMATICE SE VYZNÁŠ SKVĚLE.

8 – 7 bodů

PÁR DROBNOSTÍ TI UTÍKÁ, ALE ZASLOUŽÍŠ POCHVALU.

6 – 5 bodů

MÁŠ DOBRÝ PŘEHLED O DANÉ PROBLEMATICE.

4 – 3 bodů

TVÉ VĚDOMOSTI JSOU OMEZENÉ, ZKUS NA TOM ZAPRACOVAT!

2 – 0 bodů

ZAMYSLI SE NAD SEBOU A VYLEPŠI SVÉ ZNALOSTI!

Správné řešení: 1a, 2c, 3b, 4a, 5b, 6b, 7a, 8b, 9a, 10a.

6.7 Námět k diskusi

- Pozorně si přečti následující dva texty!
 - Co tě v daných textech zaujalo / překvapilo?
 - Se kterými myšlenkami souhlasíš / nesouhlasíš?
 - Čeho si vážíš na naší kultuře?
 - Myslíš si, že je naše kultura ohrožena a je třeba ji chránit? Jak?
- Text číslo 1

Proč jsem proti multikulturní společnosti...

časopis Vlast, Miroslav Knapovský

Proč je multikulturní společnost od základu špatná? Vychází totiž z předpokladu, že všechny kultury mají stejnou potencionální hodnotu a zaslouží si stejný respekt. Kdo je odpůrcem tohoto tvrzení, je automaticky těmi „politicky korektními“ označován za rasistu. Ale to je jen demagogie a lež. Podívejme se blíže na podstatu kultury. Je to soubor společenských, v základě i náboženských a národních tradic, způsobu chování a lidských vztahů. Pokud bych to vzal z osobního pohledu, je

MULTIKULTURNÍ soužití

jasné, že pouze jeden systém, jedna kultura je pro mne, jako dospělého člověka, blízká a vlastní. Bude to kultura, v níž jsem se narodil a v jejímž duchu jsem byl vychován. To nelze změnit. Ostatní kultury pro mě nikdy nemohou nabývat stejné hodnoty, zvláště pak, pokud jsou v protikladu ke kultuře mojí, respektive mojí vlasti. Ostatní kultury mohu, jako tolerantní člověk, respektovat. Ale nemusím. Je to moje svobodné rozhodnutí, které mi nemůže být vnucené. Nevidím totiž jediný důvod, proč bych si měl stejně vážit a uznávat kulturu, která je od té naší odlišná a mnohdy i nepřátelská.

Jsem proto přesvědčen, že právě multikulturalismus je mnohdy na vině vzrůstajícímu rasismu. Lidem je totiž uměle vnucován a nahrazuje pocit národní sounáležitosti, který vyplňuje velmi labilním, občanským statutem. Takto poškozený člověk pak neví, kam patří, a z nedostatku pocitu sounáležitosti může hledat zařazení ve skupinách, které se jasně profilují proti někomu, aby si na boji samotném vystavěli novou identitu.

Myslím tedy, že je bezpodmínečně nutné hájit naši kulturu, naši krásnou řeč a naši zemi proti převálcování směsicí pochybných cizích kultur. Ale snad symbolicky, stejně jako naše média, se k věci staví náš prezident, který na Pražském hradě pořádá romské kulturní festivaly, setkání náboženství z celého světa, jezdí do zahraničí mudrovat o lásce a toleranci, ale na kulturní akce národního charakteru mu jaksi čas nezbyvá. Takže, nespolehejme se na naše politické představitele a chraňme naši kulturu před multikulturou sami.¹⁰

- Text číslo 2

Ve jménu přežití, cizince potřebujeme

MF Dnes, 9. 8. 2001, Fedor Gál

Do averze k jiným lidem a minoritám se do značné míry promítá frustrace. Člověk zamindrákovaný, nespokojený sám se sebou, který se nemůže prosadit, má sklon hledat viníky někde v okolí. Pokud je jich málo a jsou slabí a bezmocní, tím lépe.

Naši xenofobní spoluobčané si budou muset zvyknout, že bude přibývat migrantů, že populace, které jsou teď předmětem averzí, jsou vitálnější než současná majoritní, že jich bude čím dál víc. Že Evropa vymírá, a nemá-li vymřít, musí nasát desítky milionů migrantů. Lidé, kteří si na to nezvyknou – Bůh s nimi. Budou žít v prostředí, ve kterém se nebudou cítit dobře, budou plni vzteku a nenávisti. Národně čistý stát je totální nesmysl. V Evropě příštích třiceti let dojde k masivním migračním vlnám. Ve jménu našeho přežití. To si málokdo uvědomuje.¹¹

¹⁰Multikulturní společnost, ano či ne?. In: *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Pedagogická fakulta* [online]. 2002 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z:

<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b01obecnatemata/13.pdf>

¹¹Tamtéž.

MULTIKULTURNÍ soužití

6.8 Námět na projekt

- Rozdělíme žáky do skupin.
- Každá skupinka si vybere jednu národnostní menšinu žijící v ČR.
- Žáci si sami mezi sebou rozdělí práci. Úkolem je sehnat informace o příslušnicích zvolené menšiny, zpracovat získané informace jakýmkoliv způsobem, prezentovat své dílo a obhájit si ho.
- Hlavním cílem projektu je práce se zdroji, nabytí nových informací a rozvoj komunikačních dovedností.

6.9 Literatura

BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu.* Brno: Centrum pro studii demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-020-9.

CÍLKOVÁ, Eva. SCHÖNEROVÁ, Petra. *Náměty pro multikulturní výchovu.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.

ERIKSEN, Thomas Hylland, 1962-. *Antropologie multikulturních společností.* Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925.

Kolektiv autorů. *Cizinci, naši a média.* Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007. ISBN 80-239-8475-6.

Multikultura.cz. *Liberecké romské sdružení* [online]. 2007 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://www.multikultura.cz/>

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.